

ler vasıtasıyla faaliyetlerini sürdürmektedirler.

BİBLİYOGRAFYA :

İbnü'l-Kalânîsî, *Târîhu Dimaşk* (Amedroz), s. 339; Üsâme b. Münkız, *Kitâbü'l-l'cibâr* (nşr. P. K. Hitti), Princeton 1930, s. 134-135; İmâdüddin el-İsfahânî, *el-Fethu'l-kusî* (nşr. M. Mahmûd Subh), Kahire 1962, s. 60-63, 75-83; İbnü'l-Esir, *el-Kâmil*, Beyrut 1966, XI, 531, 538, 558; XII, 22-23, 465-466; Bûndârî, *Senâ el-Ber-kî's-Şamî*, Süleymaniye Ktp., Esad Efendi, nr. 2249/2, vr. 163^b-243^a, 230^a-233^a; a.e. (nşr. Ramazan Şeşen), Beyrut 1971, I, 314, 328; İbn Vâsıl, *Müferricü'l-kürûb ft aḥbân mülûki Benî Eyyûb* (nşr. Hassaneyn Râbia), Kahire 1977, V, 327-334, 337-349; Makrîzî, *Kitâbü's-Sülâk*, I, 985-986, 995; F. Gaffiot, *Dictionnaire Illustré Latin-Français*, Paris 1934, s. 516, 756, 1552; C. G. Thorne, "Hospitallers", *The New International Dictionary of the Christian Church* (ed. J. D. Douglas), Michigan 1974, s. 485; R. G. Clouse, "Templars", a.e., s. 956; Saîd Abdülfet-tâh Âşûr, *el-Hareketü's-şalibiyye*, Kahire 1986, II, 631-636, 745-746, 752, 974-978; Runciman, *Haçlı Seferleri Tarihi*, II-III, tür.yer.; Ramazan Şeşen, *Salâhaddîn Eyyûbî ve Devlet*, İstanbul 1987, s. 110-112, 114-116, 125-126, 129; A. Luttrell, "The Hospitallers at Rhodes, 1306-1421", *A History of the Crusades* (ed. K. Setton), III, Wisconsin 1975, s. 279-313; E. Rossi, "The Hospitallers at Rhodes 1421-1523", a.e., III, 314-339; F. Buhl, "Kudüs", *İA*, VI, 959; Besim Darkot, "Kıbrıs", a.e., VI, 673; a.mlf., "Rodos", a.e., IX, 754-756; Şehâbeddin Tekindağ, "Malta", a.e., VII, 262-264; R. Stephen Humphreys, "Dâwiyya et İsbîtiariyya", *EJ² Suppl.* (Fr.), s. 204-206; H. Luke, "Saint John of Jerusalem, Order of the Hospital of", *EBr.*, XIX, 903-906; J. B. Richard, "Templars", a.e., XXI, 822-825.

RAMAZAN ŞEŞEN

DÂVÜD

(داود)

İsrâiloğulları'na gönderilen ve kendisine Zebur verilen peygamber.

İbrânîce'de "en çok sevilen kişi, göz bebeği" anlamına gelen (Pirôt, II, 292) bu ismin Kitâb-ı Mukaddes'te Dâvid veya Dâvid şeklinde geçtiği ve sadece Hz. Dâvûd'a ad olarak verildiği görülmektedir.

Kur'an-ı Kerim ve hadislerde Hz. Dâvûd'un çeşitli özellikleri belirtilmekle beraber gerek soy kütüğü gerekse hayat hikâyesiyle ilgili ayrıntılı bilgi yoktur. Bu konuda diğer İslâmî kaynaklarda yer alan bilgiler de İsrâiliyat türünden olup Ahd-i Atik'teki mâlumatla büyük ölçüde benzerlik göstermektedir.

Ahd-i Atik'e göre Dâvûd, Yahuda sıbtının ileri gelenlerinden ve Beytülâhm'de (Beytlehem) ikamet eden Yesse'nin oğludur (Rut, 4/22; I. Samuel, 16/13). Onun

H. İbrâhim'e kadar varan şeceresi Kitâb-ı Mukaddes'te ve İslâmî kaynaklarda şu şekilde verilmektedir: Dâvûd, Yesse, Obad, Boaz, Salmon, Nahşon, Aminadab, Ram, Hetsron, Perets, Yahuda, Ya'kûb, İshak, İbrâhim (Rut, 4/18-22; Matta, 1/1-6; Luka, 3/31-35; Taberî, *Târîh*, I, 476). Yesse'nin bir rivayete göre yedi oğlu ve iki kızı (I. Tarihler, 2/13-16), başka bir rivayete göre sekiz oğlu (I. Samuel, 16/10-11; 17/12), Taberî ve Sa'lebî'ye göre ise on üç oğlu vardır ve Dâvûd en küçüklüdür (Taberî, a.g.e., I, 476; Sa'lebî, s. 206).

Ahd-i Atik'te "kızıl, kırmızı yüzlü, güzel gözlü ve hoş bakışlı" (I. Samuel, 16/12; 17/42); "iyi çeng çalan cesur bir yiğit, cenk eri, sözünde tutarlı ve yakışıklı" (I. Samuel, 16/18) şeklinde nitelendirilen Dâvûd, İslâmî kaynaklarda "bedeni ve saçı kızıl, mavi gözlü, az saçlı ve kısa boylu" (Taberî, *Târîh*, I, 476-477); "kısa boylu, sarı benizli ve mavi gözlü" (Sa'lebî, s. 206); "gür ve güzel sesli, iyi huylu, temiz kalpli, çok anlayışlı ve çok güçlü" (Taberî, *Târîh*, I, 246) olarak tavsif edilir. Babasının koyunlarını otlatırken aslan yahut ayı geldiğinde bunları vurup kaptıkları kuzuyu ağızlarından kurtarmakta, onları tutup yere çalmakta (I. Samuel, 17/34-36), sapanıyla attığı her şeyi vurmakta, rastladığı aslanın üzerine binip kulaklarından tutmakta, fakat aslan ona bir şey yapmamaktadır (Taberî, a.g.e., I, 472; Sa'lebî, s. 206).

Kur'an-ı Kerim'de Hz. Dâvûd'dan ilk defa, Câlût'u (Golyat) öldürmesi münasebetiyle şu şekilde bahsedilir: "Tâlût'un askerleri Câlût ve askerlerine karşı çıktıklarında şöyle dediler: 'Rabbimizi Üzerimize sabır yağıdır, ayaklarımızı sağlam tut ve o kâfir millete karşı bize yardım et'. Derken Allah'ın izniyle onları bozguna uğrattılar, Dâvûd Câlût'u öldürdü" (el-Bakara 2/250-251).

Dâvûd'un Câlût'u öldürmesiyle ilgili olarak gerek Ahd-i Atik'te gerekse tefsir ve kısas türünden İslâmî kaynaklarda oldukça ayrıntılı ve benzer bilgiler vardır. Buna göre Tâlût'un (Saul) askerleriyle Câlût'un askerleri karşılaşp Câlût meydan okuyunca hiç kimse ona karşı çıkmaya cesaret edemez. Bunun üzerine Tâlût, peygamber Şemuyel'e (Samuel) başvurarak Allah'a dua edip yardım dilemesini ister. Allah, "Câlût'u öldürecek olan İşâ'nın (Yesse) oğludur. Şu yağ boynuzu kimin başına konulduğunda kaynarsa Câlût'u öldürecek odur ve o Benî İsrâil'e kral olacaktır" buyurarak Câlût'u ki-

min öldüreceğine işaret eder. Bunun üzerine Samuel İşâ'nın yanına giderek, "Oğullarını bana göster. Yüce Allah oğullarından birinin Câlût'u öldüreceğini bana vahyetti" der. İşâ da her biri boylu boslu on iki oğlunu birer birer onun huzuruna çıkarır, yağ boynuzu her birinin başına konulduğu halde hiçbir değişiklik olmaz. Başka oğlu olup olmadığı sorulunca İşâ önce gerçeği saklarsa da daha sonra, "Ey Allah'ın elçisi! Benim Dâvûd adında bir oğlum daha var, fakat halkın onun kısa boyluluğunu ve çelimsizliğini görmesinden utandığım için koyunların başında bıraktım" der. Samuel Dâvûd'un bulunduğu yeri öğrenerek oraya gider ve koyunları ikişer ikişer alıp sel suyundan geçirdiğini görünce, "İşte aradığım budur. Hayvanlara böyle acıyan kişi insanlara daha çok acır" diyerek yağ boynuzunu başına koyar ve yağ kaynamaya başlar. Böylece Dâvûd, daha Câlût'u öldürmeden önce Tanrı tarafından kral olarak seçilir (Taberî, *Târîh*, I, 476-478; Sa'lebî, s. 206-207). Ahd-i Atik'e göre (I. Samuel, 16/1-13), henüz Saul kral iken ve Golyat'la karşılaşmadan önce rab Samuel'e, Beytlehemli Yesse'nin oğullarından birini kral olarak hazırladığını, yağ boynuzunu yanına almasını ve onu kral olarak meshetmesini emreder. Bu şekilde henüz Saul kralken Dâvûd da kral olarak meshedilir. Bir başka rivayete göre Câlût'un karşısına kimsenin çıkmadığını gören Tâlût, onunla çarpışacak kişiye kızını ve malının yarısını vereceğini ilân eder. Bu sırada Dâvûd'un kardeşleri savaşmak için orduya katılmışlar, Dâvûd ise koyunların başında kalmıştır. Koyunları otlatırken, "Ey Dâvûd! Câlût'u sen öldüreceksin, haydi sürünü rabbine emanet et ve kardeşlerine katıl" diye bir ses duyar. Bunun üzerine Dâvûd babasına gider ve cephe'deki kardeşleri için hazırlanan azığı alıp yola koyulur. Ordugâha vardığında Tâlût ona, "Câlût'u öldür, sana kızımı vereyim ve seni hükümdarlığımıza ortak edeyim" der. Sonra da zırhını ve silâhlarını verir. Dâvûd önce zırhı giyip silâhları kuşanırsa da fikir değiştirerek onları çıkarır ve sadece sapanını alıp Câlût'un karşısına dikilir. Dâvûd'un sapanla karşısına çıktığını gören Câlût kendisini küçümsediğini düşünerek çok kızar. Ancak Dâvûd sapanına koyduğu taşla Câlût'u iki kaşının arasından vurur ve Câlût ölür. Bunun üzerine Tâlût sözünü tutarak ona kızını verir; yönetimine de ortak eder (Taberî, *Târîh*, I, 473). Ahd-i Atik'e göre ise Saul başka şartlar ileri sürer ve sonunda kızını ve-

rir (I. Samuel, 18/27). Fakat halkın Dâvûd'u çok sevmesini kıskanarak ona düşman olur ve onu öldürmeye karar verirse de bunu başaramaz. Buna karşılık Dâvûd'un eline fırsat geçmesine rağmen Saul'u öldürmez. Nihayet Saul katıldığı bir savaşta ölünce yerine Dâvûd kral olur (I. Samuel, 31/6; II. Samuel, 2/4; Taberî, a.g.e., I, 475; Sa'lebî, s. 209-210).

Kur'an-ı Kerim'de, Câlût'u öldürmesinden sonra Dâvûd'a hem hükümdarlık hem de hikmet (nübüvvet) verildiği bildirilir (el-Bakara 2/251). İsrâiloğulları'nın tarihinde peygamberlikle hükümdarlık ilk defa Hz. Dâvûd'un şahsında bir araya gelmiştir (İbn Kesîr, *Kıssaşü'l-enbiyâ*³, s. 248). Hz. Dâvûd'un Kur'an'da belirtilen özelliklerini şu şekilde sıralamak mümkündür: Demiri işleyip zırh yapması. Allah, İsrâiloğulları'nı savaşın şiddetinden korumak için Hz. Dâvûd'a zırh yapmayı öğretmiş, demiri yumuşatmak suretiyle ustaca işlenmiş geniş zırhlar yapmasını bildirmiştir (el-Enbiyâ 21/80; Sebe' 34/10-11). İslâmî kaynaklarda, Hz. Dâvûd'un hükümdar olduktan sonra tebdîl-i kıyâfet ederek halkın arasına karıştığı, hükümdarın ve devletin icraatı hakkında onların düşüncelerini öğrendiği nakledilir. Bir defasında insan suretine girmiş bir melek, Dâvûd'un hem kendisi hem de ümmeti için hayırlı bir insan olduğunu, ancak kendisinin ve ev halkının geçimini devlet hazinesinden karşıladığını söyleyince Dâvûd Allah'a yalvararak geçimini temin edecek bir kazanç yolu ihvan etmesini dilemiş, bunun üzerine kendisine zırh yapma sanatı öğretilmiştir. Rivayete göre zırh yapıp giyen ilk kişi odur. Hz. Peygamber bir hadisinde, "İnsanın yediğinin en güzeli kendi kazandığıdır. Allah'ın nebîsi Dâvûd kendi elinin emeğinden başkasını yemezdi" demıştır (Buhârî, "Büyû", 15).

Dağlar ve kuşların onunla beraber Allah'ı tesbih etmesi. Allah dağları ve kuşları Hz. Dâvûd'un buyruğuna vermiş, onlar da akşam sabah onun tesbihine ka-

tılmışlardır (el-Enbiyâ 21/79; Sebe' 34/10; Sâd 38/18-19). İslâmî kaynaklarda nakledildiğine göre Hz. Dâvûd'un sesi hem çok gür hem de çok güzeldi. Dâvûd o gür ve güzel sesiyle Zebur'u okumaya başladığında kurt kuş durup onu dinler, sesinden dağlar yankılanırdı. Hz. Âişe ve Ebû Hüreyre'den rivayet edilen bir hadise göre Hz. Peygamber Ebû Mûsâ el-Eş'arî'nin sesini işittiğinde, "Ebû Mûsâ'ya Dâvûd'un Mezâmîr'inden verilmiştir" (*Müsned*, II, 354); Ebû Mûsâ'nın naklettiği bir başka rivayette de, "Ey Ebû Mûsâ! Sana Âl-i Dâvûd'un Mezâmîr'inden bir mizmar verilmiştir" (Buhârî, "Fezâ'ilü'l-Kur'an", 31) demıştır. Hz. Dâvûd sesinin güzelliği yanında süratli okuyuşuyla da tanınmıştı. Ebû Hüreyre'den nakledilen bir hadise göre Resûlullah şöyle buyurmuştur: "Dâvûd'a kıraat kolaylaştırılmıştır. O bineğinin hazırlanmasını emreder ve daha bineği hazırlanmadan Zebur'u okurdu; ayrıca yalnız kendi el emeğini yerdî" (Buhârî, "Enbiyâ", 37; "Tefsîr", 17/6).

İbadete çok düşkün oluşu. Hz. Dâvûd'un günah işlemekten titizlikle kaçındığı, Allah'ı çok zikrettiği, ibadete ve salih amel ile düşkün olduğu Kur'an-ı Kerim'de belirtilmektedir (Sâd 38/17). Hz. Peygamber de onun namazını ve orucunu şu şekilde övmüştür: "Allah'ın en sevdiği namaz Dâvûd'un namazı, en sevdiği oruç yine Dâvûd'un orucudur" (Buhârî, "Teheccüd", 7). Yaşadığı süreçte gündüzleri oruç tutacağını, geceleri namaz kılacağını ifade eden Abdullah b. Amr'a Resûl-i Ekrem her ay üç gün oruç tutmasını söylemiş, bunu az görmesi üzerine bir gün oruç tutup iki gün tutmamasını tavsiye etmiş, bunu da kabul etmeyince, "Bir gün tut, bir gün tutma. Bu Dâvûd'un orucudur ve oruçların en faziletlisidir; ondan daha faziletli oruç yoktur" demıştır (Buhârî, "Şavm", 55-57, 59; "Enbiyâ", 37; "Fezâ'ilü'l-Kur'an", 34; "Edeb", 84; "İstîzân", 38). Öte yandan Hz. Peygamber, Dâvûd'un her gecenin yarısında uyuduğunu, üçte birinde namaz kıldığını, altıda birinde yine uyuduğunu haber vermiştir (Buhârî, "Teheccüd", 7; "Enbiyâ", 38).

Kur'an-ı Kerim Hz. Dâvûd'a Zebur'un verildiğini bildirir (en-Nisâ 4/163; el-İsrâ 17/55) muhtevasına kısaca temas etmekle birlikte (el-Enbiyâ 21/105) ayrıntılı bilgi vermemektedir. Diğer İslâmî kaynaklarda ise Hz. Dâvûd'a verilen Zebur'un ramazan ayında indirildiği, içinde mev'ize ve hikmetli sözlerin bulunduğu, Dâvûd'un

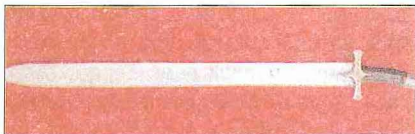
onu genellikle makamla ve bir müstaki aleti eşliğinde okuduğu nakledilmektedir (bk. ZEBUR).

Hz. Dâvûd yeryüzünde halife kılınmış, onun saltanatı güçlendirilmiş, adaletle hükmetmesi emredilmiştir (Sâd 38/20, 26). Onun döneminde İsrâiloğulları'nın tam anlamıyla yerleşik medeniyete geçip devleti güçlendirdikleri, Hz. Dâvûd'un gerek kendi evini gerekse krallığın idaresini belli bir düzene koyduğu, ibadetleri sistemleştirdiği, sürekli bir ordu kurduğu Kitâb-ı Mukaddes'te ayrıntılı şekilde anlatılmaktadır. Buna göre Dâvûd, Tanrı'dan aldığı görevi sadakatle yerine getirmiş, krallığına Tanrı'nın İbrâhim nesline vaad ettiği genişliği kazandırmış, onun hükümdarlığı Fırat sahillerinden Kızıldeniz kıyılarına kadar yayılmıştır (II. Samuel, 8/3; I. Tarihler, 18/3). Hz. Dâvûd gerçek bir devlet başkanı ve ehliyetli bir yöneticiydi. Kudüs'ü başşehir yapmak suretiyle iktidarı merkezileştirmiş, askerî teşkilâtını geliştirmiştir. Devleti yönetirken adaleti öncelikle kendisi icra ediyor, davalara bizzat bakıyordu (II. Samuel, 8/15; 14/4-22; 15/2-6; I. Tarihler, 18/14).

Bu son özelliğiyle ilgili olarak Kur'an-ı Kerim'de şu açıklamalar yer alır: "Dâvûd ile Süleyman'a da lutfettik. Hani onlar bir ekin hakkında -zarar tesbiti ve tazmini için- hüküm veriyorlardı. Bir grup insanın koyun sürüsü geceleyin başıboş bir vaziyette bu ekinin içine dağılıp zarar vermişti. Biz onların hükmüne şahit idik" (el-Enbiyâ 21/78). İslâmî kaynaklardaki rivayete göre bu meselede Hz. Dâvûd bir çözüm yolu bulmuş, fakat oğlu Süleyman'ın getirdiği çözüm şekli daha mâkul olduğu için onu kabul etmiştir.

Hz. Dâvûd'un, halkın şikâyet ve dileklerini bizzat dinleyip çözüme kavuşturmasıyla ilgili olarak Kur'an'da verilen bir başka örnek de şöyledir: "Ey Muhammed! Sana davacıların haberi geldi mi? Hani odasının duvarına tırmanıp Dâvûd'un yanına girmişlerdi de onlardan korkmuştu. 'Korkma dediler, biz iki davacıyız. Bizim ötekinin hakkına tecavüz etti. Şimdi sen aramızda hak ile hükmet; zulmetme, bizi doğru yola ilet.' (Biri dedi ki:) 'Bu kardeşimin doksan dokuz koyunu, benimse bir tek koyunum var. Böyle iken onu da bana ver dedi ve tartışmada bana baskın çıktı.' Dâvûd dedi ki: 'Andolsun ki o senin koyununu kendi koyunlarına katmayı istemekle sana zulmetmiştir. Zaten mallarını birbirine karıştıran ortakların çoğu birbirine zulmeder. Yal-

Hz. Dâvûd'a ait olduğu söylenen kılıç
(TSM, Mukaddes Emanetler, nr. 21/137)

nız inanıp iyi işler yapanlar bunun dışındadır ki onlar da ne kadar azdır; Dâvüd kendisini denediğimizi sandı da rabbinden mağfiret diledi, eğilerek secdeye kapandı ve tevbe edip bize döndü. Biz de ondan bunu affettik. Yanımızda onun yakın bir makamı ve güzel bir dönüş yeri vardır” (Sâd 38/21-25).

Bu kıssa Ahd-i Atîk'te de yer alır ve Dâvüd'un zina edışıyle ilgili bir misal olmak üzere zikredilir (II. Samuel, 12/1-6). Ahd-i Atîk'e göre dokuz karısı ve pek çok câriyesi olan Dâvüd (II. Samuel, 3/2-5, 13; 5/13-16; 11/27; I. Krallar, 1/3), ordusu Ammonoğulları'na karşı sefere çıktığında bu savaşa iştirak etmez ve Kudüs'te kalır. Bir akşam kral evinin damında gezinirken yıkanmakta olan bir kadın görür ve kim olduğunu soruşturur. Orduda asker olan Hittî Uriya'nın karısı Bat-Şeba olduğunu öğrenip evine aldırır ve onunla zina eder. Daha sonra kocasını çağırıp ordu kumandanına teslim edilmek üzere bir mektup vererek tekrar cepheye gönderir. Uriya kuşatma sırasında, Dâvüd'un mektupta yazdığı tâlimat doğrultusunda ön safa konulur ve ölür. Dâvüd da Uriya'nın karısını evine alıp eşleri arasına katar (II. Samuel, 11). Rab Dâvüd'un bu davranışına çok öfkelenir ve peygamber Natan'ı ona gönderir. Natan Dâvüd'a gelerek şu kıssayı anlatır: Bir şehirde biri zengin, öbürü fakir iki adam yaşardı. Zengin adamın pek çok koyunu ve sığırı vardı; fakir adamın ise küçük bir dişi kuzudan başka malı yoktu. Kuzu onun yanında kendisiyle ve çocuklarıyla beraber büyümüşü. Bir gün zengin adama bir yolcu geldi. Zengin adam bu yolcuyu ağırlamak için kendi koyunlarına ve sığırlarına kıyamadı, fakir adamın kuzusunu aldı ve misafirine onu hazırladı. Bu olayı duyan Dâvüd'un öfkesi alevlenip Natan'a şöyle dedi: “Hay olan rabbin hakkı için, bunu yapan adam ölüm oğludur ve bu şeyi yaptığı ve acımadığı için kuzuyu dört kat ödeyecektir”. Natan Dâvüd'a şöyle dedi: “O adam Sensin” (II. Samuel, 12/1-7). Daha sonra Dâvüd rabbe karşı suç işlediğini itiraf eder. Rab onun suçunu başışlar, fakat yine de ceza olmak üzere zina neticesi doğan çocuk ölür (II. Samuel, 12/13-18).

Kur'an-ı Kerîm'de Dâvüd'un tevbesi-ne böyle bir zina suçunun sebep olduğundan söz edilmez. Diğer İslâmî kaynaklarda ise bu kıssa ile ilgili başlıca üç görüş ve izah tarzı yer almaktadır. Bunlardan birincisi Hz. Dâvüd'un büyük gü-

nah işlediği şeklindedir. Buna göre Dâvüd Uriya'nın karısına âşık olmuş, hile ile kadının kocasını öldürterek onunla evlenmiştir. Bunun üzerine birbirinden davacı iki insan şeklinde iki melek gönderilmiş, bunlar söz konusu kıssayı naklederek Dâvüd'un suçlu olduğunu ima etmişler, Dâvüd da suçunu anlayıp tevbe etmiştir. Ahd-i Atîk'teki yoruma benzeren bu değerlendirme kaynaklarda şu şekilde açıklanır: Hz. Dâvüd'un doksan dokuz karısı vardı. Rivayete göre Dâvüd okuduğu kitaplarda ataları İbrâhim, İshak ve Ya'küb'un faziletteki üstünlüklerini görünce, “Yâ rabbi! Görüyorum ki hayrın tamamını benden önceki atalarım almış. Onlara verdiğin gibi bana da ver, bana da onlara yaptığın gibi yap” diye dua etmiş. Bunun üzerine Allah, “Ataların çeşitli şeylerle imtihan edildiler; sen o tür bir imtihan geçirmedi. İbrâhim oğlunu kurban etmekle, İshak gözlerini kaybetmekle, Ya'küb ise Yûsuf'a olan üzüntüsüyle imtihan edildi” buyurmuş. Dâvüd'un, “Beni de onlar gibi dene; onlara verdiğin gibi bana da ver” demesi üzerine, “Bekle, sen de deneneceksin” denilmiştir. Nitekim bir süre sonra şeytan altın bir güvercin şekline bürünerek namaz kılan Hz. Dâvüd'un önüne konar. Dâvüd onu tutmak istedikçe kaçır. Nihayet güvercini kovalarken yıkanmakta olan bir kadın görür. Son derece güzel olan bu kadın Dâvüd'u farkedince saçlarıyla kendini gizlemeye çalışırsa da bu tutumu Dâvüd'un arzusunu daha da kamçılar. Kadına kim olduğunu sorar; kocasının asker olduğunu öğrenince ordu kumandanına mektup yazarak o askerin ön safa sürülmesini emreder. Adam cepheye ölür, Dâvüd da bu kadınla evlenir (Sa'lebî, s. 213-214).

Kur'an-ı Kerîm ve hadislerin dışında tarih ve tefsir kitaplarında buna benzer pek çok rivayet vardır ki çoğu Vehb b. Münebbih'e dayanmaktadır ve İsrâiliyat'tandır. Kur'an'daki kıssanın (Sâd 38/21-25), Ahd-i Atîk'te olduğu gibi Hz. Dâvüd'un kadınla evlenmek için kocasını öldürttüğünü gösterdiği iddiası ise hem gerçeklerle, hem de İslâm'daki nübüvvet anlayışıyla bağdaşmayan bir iftiradır. Zira peygamberlere zina isnadı onların ismet sıfatlarına ters düşmektedir. Normal insan için bile haram olan, ayrıca Mûsâ şeriatında yasaklanmış bulunan bir fiilin bir peygamber tarafından işlenmesi mümkün değildir. Söz konusu kıssadan önce ve sonra Hz. Dâvüd'un birçok fazileti zikredilmektedir.

Dinî yasayıta güçlü ve sağlam, Allah'a yönelen, onu çok anan, kendisine hikmet verilen, doğruyu yanlıştan, iyiyi kötünden ayırma kabiliyeti gelişmiş, Allah'a yakın olan ve güzel bir gelecek kazanmış bir kimsenin (bk. Sâd 38/17-20, 25) zina gibi büyük bir günahı işlemiş olması düşünülemez. Sonuç olarak bazı İslâmî eserlere de geçen buna benzer rivayetlerin İsrâiliyat'tan olduğu anlaşılmaktadır (Muhammed Ebû'n-Nûr el-Hadîdî, s. 351-370).

Kıssa ile ilgili diğer bir yorum da Hz. Dâvüd'un küçük günah işlediği şeklindedir. Buna göre Dâvüd, evli olan bir kadını almak için onun kocasını öldürtmüştür, zira kadın Uriya ile evli değil nişanlı idi. Hz. Dâvüd nişanlı olan bu kadını almıştır. Onun hatası, birçok karısı olduğu halde bir mümin kardeşinin nişanlığını elinden almasıdır. Bir başka açıklamaya göre de dönemin âdeti uyarınca Hz. Dâvüd Uriya'dan karısını boşamasını, onunla evlenmek istediğini söylemiş, Uriya da kralın isteğini reddetmenin uygun olmayacağını düşünerek bu teklifi kabul etmek zorunda kalmıştır. Her ne kadar bu davranış o dönemdeki şer'î hükümlere uygunsa da Dâvüd'un kemaliyle bağdaşmadığı için günah sayılmış, bu sebeple de Dâvüd tövbe etmiştir.

Hz. Dâvüd'u suçlu veya kusurlu gösteren yukarıdaki açıklamaları reddeden İslâm bilginlerinin çoğunluğuna göre ilgili âyetlerde ilk bakışta Dâvüd'un günah işlediğini düşündüren, “Dâvüd onu imtihan ettiğimizi zannetti de rabbinden mağfiret diledi, tövbe etti; biz de ondan bunu affettik” şeklindeki ifade-ler gerçekte onun suç işlediğini göstermez. Olay şöyle olmuştur. Hz. Dâvüd'un düşmanlarından bir grup, onu öldürmek maksadıyla beklenmedik bir zamanda ve beklenmedik bir yoldan onun bulunduğu odaya tırmanıp içeriye girmişler, Dâvüd onların asıl niyetini anlayınca nefsi kendisini onlardan intikam almaya zorlamış, ancak o bunu yapmamıştır. Zaten içeri girenler de Hz. Dâvüd'un yalnız olmadığını görünce korkarak yalan söylemişler ve söz konusu anlaşmazlığı gündeme getirmişlerdir. Dâvüd da bir an bile olsa intikam duygusuna kapıldığı için tövbe etmiş veya gerçek öyle olmadığı halde onların kendisini öldürmek için geldiklerini zannetmiş ve bu suizan sebebiyle tövbe etmiştir.

Kıssa şu şekilde de açıklanabilir: Kur'an-ı Kerîm'de de belirtildiği gibi Hz. Dâvüd sadece davacıyı dinleyip hüküm ver-

miş, davalıyı dinlememiş, daha sonra bu tutumunun yanlış olduğunu düşünerek tövbe etmiştir. Hadise yine Kur'an'da zikredilen, ekin tarlasına girip zarar veren sürü küssasıyla da ilgili olabilir (bk. el-Enbiyâ 21/78). Zira iki kıssada da haksızlık, koyunlar ve Hz. Dâvûd'un hükmünde tam isabet etmemesi söz konusudur. Sonuç olarak kıssa kesinlikle Hz. Dâvûd'un günah işlediğini göstermemektedir (Râzî, XXVI, 188-198).

Ahd-i Atîk'e göre Hz. Dâvûd, otuz yaşında kral olmuş ve kırk yıl altı ay (yedi yıl altı ay Hebron'da, otuz üç yıl Kudüs'te) saltanat sürdükten sonra yetmiş bir yaşında vefat etmiş (II. Samuel, 2/11; 5/4, 5; I. Tarihler, 29/27), Dâvûd şehrine (Kudüs) defnedilmiştir (I. Krallar, 2/10).

BİBLİYOGRAFYA:

Mustafavî, *et-Taḥkîk*, III, 267-277; *Müsned*, II, 354; Buhârî, "Büyü", 15, "Enbiyâ", 37, 38, "Fezâ'ilü'l-Kur'an", 31, 34, "Tefsîr", 17/6, "Teheccüd", 7, "Savm", 55-57, 59, "Edeb", 84, "İstîzân", 38; Taberî, *Câmi'u'l-beyân*, XXII, 46-47, 86-98; a.mlf., *Târîḥ* (Ebû'l-Fazl), I, 246, 472, 473, 475, 476-485; Mes'ûdî, *Mürûcû'z-zeheb*, I, 56-57; Sa'lebî, *Arâ'isü'l-mecâlis*, s. 206-222; Fahrreddin er-Râzî, *Mefâtiḥu'l-ğayb*, XXVI, 188-198; İbn Kesîr, *Kıssaşü'l-enbiyâ*, s. 248-267; a.mlf., *el-Bidâye*, II, 11; Muhammed Ebû'n-Nûr el-Hadîdî, *İşmetü'l-enbiyâ*, Kahire 1399/1979, s. 176-182, 214-218, 350-374; Muhammed Ahmed Câdelmevlâ v.dğr., *Kıssaşü'l-Kur'an*, Kahire 1405/1984, s. 190-196; E. Mangelot, "David", *DB*, II/2, s. 1311-1324; L. Pirot, "David", *DBS*, II, 287-330; Abdullah Aydemir, "Hz. Dâvûd (A.S.)", *Diyanet Dergisi*, XIV/6, Ankara 1975, s. 342-360; XV/1 (1976), s. 24-39; R. Paret, "Dâvûd", *El²* (Fr.), II, 187-188; J. M. Myers, "David", *IDB*, I, 771-782; B. Oded, v.dğr., "David", *EJd*, V, 1318-1338.

ÖMER FARUK HARMAN

DÂVÜD AĞA

(ö. 1007/1598 [?])

Türk mimarı.

Mimar Sinan'ın yanında yetişerek onun vefatından sonra 1588'de "sermi'mâr-ı âlem" olan Dâvud Ağa'nın nereli olduğu, hangi tarihte dünyaya geldiği ve önceki çalışmaları hakkında bilgi yoktur. Dâvud Ağa'nın hayatına dair bilgi toplamaya çalışan Muzaffer Erdoğan, onun Hasbahçe'deki mimarlık mektebinden yetiştiğini zannettiğini ve Koca Sinan'ın tecrübe ve derslerinden faydalandığını neticesine vardığını söyleyebilmektedir. 983 (1575-76) ve 984 (1576-77) yıllarında Suyolu nâzirliği yapan Dâvud Ağa aynı zamanda dergâh-ı muallâ çavuşları arasında bulunuyordu. Eyüp kadılığına 28

Muharrem 984'te (27 Nisan 1576) gönderilen bir hükümle (BA, *Ahkâm-ı Mâlîye Defteri*, nr. 7534, s. 142) 2 Safer 984 (1 Mayıs 1576), 14 Safer 984, 23 Safer 984, 24 Safer 984 tarihli hükümlerin hepsinde Suyolu nâzırı olarak dergâh-ı âlî çavuşu Dâvud Ağa'nın adı geçer. Bundan başka hepsi 984 (1576) yılı içinde yazılan pek çok hükümle Dâvud Ağa'dan su yollarının ve köprülerin bakımı ve su yollarına zarar veren yapıların keşifleri istenmektedir. Ayrıca 27 Cemâziyelâhîr 985 (1 Eylül 1577) tarihinde İstanbul kadısı ile şikk-ı sâni defterdarı Hasan ve dergâh-ı muallâ çavuşu Sinan Çavuş'a çıkarılan bir hükümde Dâvud Ağa'dan şikâyetler geldiği, ev sahiplerine rüşvet karşılığı su kolaylıkları sağladığı ileri sürülmüş ve bu hususun araştırılması istenmiştir. Fakat Dâvud Ağa'nın yine de Suyolu nâzirliğinde kaldığı, 21 Safer 990 (17 Mart 1582) tarihli bir hükümden anlaşılmaktadır.

Dâvud Ağa daha sonra Suyolu nâzirliğinden ayrılmış olmalı ki 991 yılı Muharreminde (Ocak-Şubat 1583) eski Suyolu nâzırı Dâvud'un 400 usta neccâr ile doğuya yapılan sefere katılması istenmiştir. Seferden bir yıl sonra ise Kaldırıcılar nâziridir (2 Ramazan 992/17 Eylül 1584); fakat Kanûnî Sultan Süleyman tarafından su yollarının tamirine harcanan paranın miktarını araştırması istenildiğine göre su yolları ile de ilgilenmektedir. Ramazan 993 (Eylül 1585) tarihli bu yazıda ona hâlâ Dâvud Çavuş denilmektedir.

Suyolu nâzırı olduğu yıllarda Dâvud Ağa'nın Halkalı su yolu hakkında zengin bilgiler ihtiva eden bir harita çizmiş olduğu, 992 (1584) tarihli ve 0,25 × 3 m. ölçüsündeki bu haritanın Hikmet Bey tarafından aslından yapılan bir kopyasının İstanbul Sağlık Müzesi'nde olduğunu Saadi Nirven tesbit etmiştir. Aynı haritanın diğer nüshaları Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde (Hazine, nr. E 12.481 [Nuri Arlasez başışı], 0,32 × 2,11 m. ölçüsünde) ve Millet Kütüphanesi'nde (nr. 930, 0,27 × 2,86 m. ölçüsünde) bulunmaktadır. Haritaların kenarında şu satırlar okunmaktadır: "Merhum ve mağfûrûn leh Sultan III. Murad sâbikan Suyolu nâzırı olan üstat Dâvud'a itâb-ı azîm edip, sen benim suyumı nereye verirsin dedikte ol dahi ale't-ta'cîl bu kârnâme-yi acîbi peydâ etmiş. Hudâ teâlâ her ikisine dahi rahmet eyleye, âmin, Zilkade 992". Sultan Murad ile Dâvud Ağa bu çizimde rahmetle anıldıklarına göre, haritanın aslı 992'de (1584) çizilmekle be-

raberr, III. Murad'ın 1595'te, Dâvud Ağa'nın 1598'de öldüğü dikkate alınırsa mevcut nüshaların ölümlemlerinden sonra meydana getirildiği anlaşılır.

Dâvud Ağa 1001 (1592) tarihinden itibaren yazılan belgelerde mimarbaşı olarak zikredilir. 1001 Cemâziyelevvelinde (Şubat 1593) sarayda bir kasr-ı hümayun yapmakta olduğu bilinmektedir. 20 Rebûlelvel 1001'de (25 Aralık 1592) onun yaptığı şikâyet üzerine İznik kadısına yazılan bir hükümde mîrî binalar için çini sevkini aksatılmaması emredilmiştir. Dâvud Ağa aynı yıl, kasr-ı hümayun yapımında çalışmak üzere Gelibolu'daki on üç hristiyan neccârın gönderilmesini istemiş, kendisinden de 1002 (1593-94) yılında Avusturya seferinde kullanılmak üzere yirmi beş usta lağımçı toplaması istenmiştir. 1004 (1595-96) yılında sefere katılacak Hassa mimarları, su yolcular ve çeşitli mesleklerden ustaların Dâvud Ağa tarafından seçileceğine dair hükümler vardır. Aynı yıllarda Dâvud Ağa'nın, biçilen kerestelerin ölçülerinin nizamaya uymadığı, Trakya'da ve Hasköy'de yapılan kiremitlerin evsafirinin bozuk olduğu gerekçesiyle yaptığı şikâyet üzerine hükümler yazıldığı görülmektedir.

Dâvud Ağa 1585'te Sarây-ı Hümayun'da bir oda ile bir hamam yapmış, tamamlandığında III. Murad burayı ziyaret ederek yapılan işleri beğendiğini söylemişti. 1588'de Hassa başmimarı Koca Sinan vefat ettiğinde yerine onun yardımcısı olan Dâvud Ağa tayin edildi. Sadrazam Sinan Paşa 998 (1590) yılında Sultan III. Murad için sarayın Marmara'ya inen eteğinde, sahil surunun üstünde muhteşem bir köşk yaptırmaya karar vermişti. Dâvud Ağa, bütün masrafı Sinan Paşa tarafından karşılanan bu köşkü sur duvarı önüne bitiştirilen kemerler üzerinde

İncili Köşk'ün eski bir gravürü

(Jouannin-Van Gaver, *La Turquie*, Paris 1840, levha 55)

